

WALDEMAR LEY

1. Dane osobiste:

Podporucznik Waldemar Ley, 27 lat, oficer służby stałej.

2. Data i okoliczności aresztowania:

Aresztowany w czerwcu 1940 r., w Kalwarii (Litwa). Z obozu internowanych przewieziony wraz ze wszystkimi oficerami polskimi do Kozielska. Warunki przejazdu bardzo złe! Wydawano po trzy wiadra wody na wagon, to znaczy na 50 ludzi na dzień, trzy ryby słone suche i trochę chleba. Ochrona bardzo silna, ustosunkowanie się konwoju bardzo złe (bicie kolbą, wyzywanie itp.).

3. Nazwa obozu, więzienia lub miejsca przymusowych prac i 4. Opis obozu, więzienia:

Obóz mieścił się w Kozielsku, w starym klasztorze. Złożony był zaś z dwu dużych cerkwi i 10 budynków drewnianych. Obwarowany wysokim murem z narożnymi basztami. Całość gęsto otoczona drutami kolczastymi i reflektorami. Naokoło obozu moczary i stojąca rzeka cuchnąca, w związku z tym plaga komarów. Warunki mieszkaniowe fatalne. Pokoik mały z przeznaczeniem na trzy do czterech osób, mieścił ich do 13. Policja w liczbie kilkuset, podoficerowie i część oficerów kwaterowała w cerkwiach, mając potrójne prycze i dosłownie 50 cm miejsca leżącego. Stała wilgoć, ciemność i plaga pluskiew. Dzięki częstym kąpielom, trzepaniu koców i praniu bielizny wszy rzadko pokazywały się. Higiena na ogół utrzymała się. Wszyscy internowani przeszli bardzo skrupulatnie szczepienia przeciwko tyfusowi i ospiel! Opieka lekarska złożona z polskich lekarzy i częściowo z sowieckich bardzo dobra. Stale czynna łaźnia.

5. Skład więźniów, jeńców, zesłańców:

Na wywiezionych do Kozielska składali się: a) oficerowie w liczbie ok. 700–800; b) podoficerowie, przeważnie Korpusu Ochrony Pogranicza i 300–400 żandarmów; c) policja, ok. 1,5 tys. ludzi.

Wszyscy przeważnie narodowości polskiej, poza nielicznymi Żydami. Poziom umysłowy bardzo wysoki. Składały się na to kursy języków obcych, chóry i orkiestra. Poza tym przez

bardzo częste stykanie się z ludźmi naprawdę wybitnie inteligentnymi poziom umysłowy podciągnął się wysoko. Morale bardzo wysokie. Poza nieliczną grupą sympatyków ustroju komunistycznego, jak funkcjonariusz kpt. Mikołaj Arciszewski, kpt. Smoleński z Lidy, ppor. lot. Ziółkowski, ppor. lot. Romanowski, por. kawalerii Levis, ppor. Juszkiwicz, ppor. Konieczny, ppor. Buła, ppor. Żbikowski, inny por. Mielnikow z Warszawy był w Rosji w 7 Dywizji Piechoty, wszyscy inni odpowiadali godności Polaka.

Na skutek intryg, jakie wytworzyli bolszewicy, dając lepszy kocioł oficerom i gorszy – innym wytworzyły się początkowo antagonizmy między oficerami a policją i podoficerami, eliminowane potem. Stosunki na ogół bardzo życzliwe.

6. Życie w obozie, więzieniu:

Pobudka godzina 7.00. Kontrola obecnych i śniadanie. Do obiadu dla policji i podoficerów przymusowe prace. Oficerowie nie pracowali. Nauka języków obcych, siatkówka, koszykówka i sporty. Po obiedzie próby chóru na sali kinowej (świetlica) i orkiestry. Po kolacji kino. Wyświetlano filmy propagandowe. Frekwencja początkowo bardzo duża, potem zmalała do minimum. Wyżywienie na ogół dość dobre. Bieliznę wydawano z magazynu.

7. Stosunek władz NKWD do Polaków:

Badania przez NKWD cały czas, trwające po kilka godzin przy jednostkach. Stałe groźby, że rozstrzelają, a resztę na Sybir. Stały temat rozmów – to próba wydobycia nazwisk pracujących w II oddziale albo pracujących na korzyść tegoż, upadek Polski, szlachta i panowie jako kaci innych, widoki na życie w przyszłej Polsce radzieckiej. Rosja sowiecka jako oswobodzicielka uciśnionych Ukraińców i Białorusinów w Polsce wschodniej; Lwów i Wilno – odwieczne miasta sowieckie itp. Dalej: propozycje służenia Rosji przez donoszenie tematów rozmów kolegów, wstąpienia do Armii Czerwonej, groźby wywiezienia rodziny. Jednym słowem stosunek bardzo wrogi.

8. Pomoc lekarska, szpitale, śmiertelność:

Dzięki stałej pomocy lekarskiej i dozorowi higieny, śmiertelność bardzo mała. Umarli:

1. ppor. Wacław Dłuski z Lidy, 2. por. Góra, 3. starosta Pełczyński, powiesił się kpt. Wasilewski z rozstroju nerwowego i zwariował ppor. Krzeczkowski.

9. Czy i jaka była łączność z krajem i rodzinami?:

Łączność z krajem i rodzinami listowna. Przesyłki pieniężne i paczki dochodziły. Raz w miesiącu wolno było wysyłać listy.

10. Kiedy został zwolniony i w jaki sposób dostał się do armii?:

Po wybuchu wojny niemiecko-rosyjskiej cały obóz przewieziono na Północ. Część do Archangielska, część do Gрязовца koło Wołogdy. Po uchwaleniu amnestii w sierpniu 1941 r. transportami kolejowymi przewieziono internowanych do Tockoje i Tatiszczewa.